

ΤΟ 1821 ΚΑΙ Η ΚΥΠΡΟΣ

Κωνσταντῖνος Χολέβας
Πολιτικός Ἐπιστήμων

"Ἡ πατρίς μου, ἀδελφοί, εἶναι ἡ Κύπρος, καί αὐτή νῆσος τῆς Ἑλλάδος. Ἄνεκδιήγητα εἶναι τὰ δεινά καί αἱ τυραννίαι ὅσας ὑποφέρει ἀπό τοὺς ἐχθροὺς βαρβάρους ἢ δυστυχῆς αὕτη νῆσος. Λάβετε, λοιπόν, εὐσπλαχνίαν διὰ τοὺς ἀθλίους ἀδελφούς καί ἐνεργήσατε εἰς τοῦτο διὰ τὸ ὅποιον σᾶς παρακαλῶ, καθὼς καί διὰ τὴν ἐλευθερίαν της, καί θέλετε ἔχει τὴν μὲν ἀνταμοιβὴν παρά Θεοῦ, τὸν δέ ἔπαινον ἀπ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καί δι' αἰῶνας εὐγνώμονας τοὺς δυστυχεῖς Κυπρίους. Ὁ παντοδύναμος Θεὸς νὰ σᾶς ἐνδυναμώσῃ καί νὰ σᾶς δίδῃ τὰ τρόπαια κατὰ τῶν ἀγρίων ἐχθρῶν, ὅπως διὰ τιμὴν τοῦ Γένους μας, ὁμογενεῖς, φίλτατοι, τὸ ὅποιον θέλει παραδώσῃ τὰ ἐνδοξα ὀνόματά σας εἰς τῶν ἐπερχομένων γενεῶν τὴν εὐλογίαν. Εἶθε, εἶθε, γένοιτο, Θεὲ βασιλεῦ" !

Αὐτὰ ἔγραφε μεταξύ ἄλλων στίς 3 Ἰουλίου 1821 ὁ Κύπριος ἀγωνιστὴς Κυπριανὸς Θησεὺς ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς δημογέροντες τῆς ἐπαναστατημένης Ὑδρας καί πρὸς τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντη. Ὁ Κυπριανὸς ἦταν ἀδελφὸς δύο ἄλλων Κυπρίων ἀγωνιστῶν τοῦ 1821, τοῦ Νικολάου Θησεῶς καί τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Θεοφίλου Θησεῶς, τὰ δέ λόγια του καταδεικνύουν τὴν ἐλληνικότητα τῆς Κυπριακῆς ψυχῆς καί τὸν Πανελλήνιο χαρακτῆρα τῆς Ἐθνεγερσίας.

Ἡ Κύπρος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη δὲν μποροῦσε νὰ ἐξεγερθεῖ, διότι στίς κοντινὲς ἀκτὲς τῆς Συρίας, Τουρκίας καί Αἰγύπτου στρατοπέδευαν πολυάριθμα στίφη Ὄθωμανῶν στρατιωτῶν καί ἦταν ἄμεσος ὁ κίνδυνος σφαγῆς τοῦ πληθυσμοῦ σὲ περίπτωση ἐπαναστατικοῦ κινήματος. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς συμφώνως πρὸς τὰ ἱστορικὰ δεδομένα εἶχε ἀλληλογραφία μὲ τὸν Ἄλ. Ὑψηλάντη, ὅταν προετοιμαζόταν ἡ Ἐπανάσταση, καί ὁ ἴδιος, ὅπως καί ἄλλοι κληρικοὶ καί πρῶχοντες τῆς νήσου μνήθηκαν στὴν Φιλικὴ Ἐταιρία ἀπὸ μέλη της πού ἦλθαν στὴν Κύπρο εἰδικά γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ τὸ 1818. Μεταξύ αὐτῶν ἦσαν ὁ Στέργιος Χατζηκώστας ἢ Χατζηστέργιος καί ὁ Δημήτριος Ὑπατρος, πού μύησαν τὸν Κυπριανό.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς ἐξήγησε στὰ μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ Κύπρος δὲν ἦταν δυνατόν νὰ ἐπαναστατήσῃ. Οἱ λόγοι αὐτοὶ θεωρήθηκαν σοβαροὶ καί ἔτσι ἡ μεγάλη Συνέλευση τῆς ἑταιρίας, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε τὴν 1η Ὀκτωβρίου 1821 στὸ Ἰσμαήλιο ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἄλ. Ὑψηλάντη, ἀπεφάσισε ὅτι ἡ Κύπρος θὰ συμβάλῃ στὸν Ἀγῶνα μόνον μὲ χρηματικὴ βοήθεια. Τὰ μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας πού ἦλθαν στὴν Κύπρο δὲν ἔμειναν στὴν

Αρχιεπισκοπή, αλλά στο κτίριο τῆς Ἑλληνικῆς Σχολῆς, τὴν ὁποία ἴδρυσε τὸ 1812 ὁ Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός. Ἦταν ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Αρχιεπισκοπή, στὸν χῶρο ἀκριβῶς πού βρίσκεται σήμερα τὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο, καί ἐπικοινωνοῦσε μέ τὴν Αρχιεπισκοπή μέ μιὰ ὑπόγεια σήραγγα.

Παρά τὰ καθορισθέντα ὅτι ἡ Κύπρος θά προσέφερε στὸν Ἀγῶνα μόνον χρήματα, πολλοὶ Κύπριοι ἦλθαν κρυφά στὴν Ἑλλάδα καί πότισαν μέ τὸ αἷμα τους τὸ δένδρο τῆς Ἐλευθερίας. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔφυγαν μέ τὸν Κανάρη, ὅταν ἐκεῖνος διαφεύγοντας ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο προσορμίσθηκε γιὰ ἀνεφοδιασμό σέ ἓνα μικρὸ λιμανάκι κοντά στὴν Λάπηθο τῆς Βορείου Κύπρου. Τότε οἱ κάτοικοι τῆς κατεχόμενης σήμερα περιοχῆς προσέφεραν πολλὰ χρήματα καί τρόφιμα στὸν Ψαριανὸ πυρπολητή. Μεταξὺ τῶν Κυπρίων ἀγωνιστῶν πού ἔδρασαν στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο τὸ 1821 περιλαμβάνονται καί οἱ προαναφερθέντες τρεῖς ἀδελφοὶ μέ τὸ οἰκογενειακὸ ἐπίθετο Θησεύς. Μάλιστα ὁ Ἀρχιμανδρίτης Θεόφιλος Θησεύς ἔφθασε στὸν βαθμὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἐπαναστατῶν.

Σέ ἓνα κατάλογο πού εἰτοίμασε ὁ ιστοριοδίφης Θάνος Βαγενᾶς περιλαμβάνονται ἐπίσης πολλὰ ὀνόματα Κυπρίων ἐθελοντῶν πού πολέμησαν γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Ἑλλάδος. Σ' αὐτοὺς συγκαταλέγονται ὁ Ἀβραάμ Θεοχάρης, ὁ Ἀντωνίου Μιχαήλ, ὁ Βασιλειάδης Χριστόδουλος, ὁ Γεωργίου Σπύρος, ὁ Κυπραίος Γεώργιος κ.ἄ. Ἐπίσης ὁ Γιάννης Πασαπόρτης πού ἔλαβε μέρος στὴν ἡρωικὴ Ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου, ὁ Σολομών Μάρκου πού πολέμησε στὸ πλευρὸ τοῦ Ναυάρχου Τοπάζη, ὁ Γεώργιος Κυπριώτης πού ἦταν μπουρλοτιέρης καί χάθηκε στὴ Ναυμαχία τοῦ Καφηρέως. Πολλοὶ πού ἐπέζησαν τῶν μαχῶν ἔμειναν στὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς τους στὴν Ἑλλάδα, ὅπως ὁ Σταυρινός πού ἔφθασε στὸν βαθμὸ τοῦ ταγματάρχου Χωροφυλακῆς. Ἐξ ἄλλου ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης στὰ Ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει τὸ ὄνομα ἑνὸς γενναίου Κυπρίου, τοῦ Μιχαήλ Κυπραίου, πού ἦταν κολυμβητὴς ταχυδρόμος, καί ἔπεσε στὴν μάχη τῶν Μύλων, κοντά στὸ Ναύπλιο, τὸ 1825.

Οἱ ἐπαναστατικὲς προκηρῦξεις πού μοίρασε στὴν Λάρνακα ὁ Ἀρχιμανδρίτης Θεόφιλος Θησεύς τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1821 ἔπεσαν δυστυχῶς στὰ χέρια τῶν Τούρκων καί ὁ ξακουστός γιὰ τὴν ἀγριότητα διοικητῆς τοῦ νησιοῦ Κιουτσούκ Μεχμέτ ἀπεφάσισε νὰ καταπνίξει βιαίως κάθε προσπάθεια ἐξεγέρσεως. Μέ δόλιο τρόπο κάλεσε στὴν Λευκωσία, δῆθεν γιὰ κάποιες ἀνακοινώσεις, τοὺς Ἐπισκόπους, τοὺς ἡγουμένους καί τοὺς προκρίτους τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ τοὺς ἀνεκοίνωσε ὅτι καταδικάζονται ὅλοι σέ θάνατο καί οἱ περιουσίες τους δημεύονται. Ἐκ τῶν 486 συλληφθέντων γλύτωσαν τὸν θάνατο μόνο 40, οἱ ὁποῖοι δέχθηκαν νὰ ἀλλαξοπιστήσουν. Ἐπίσης ὁ Ἐπίσκοπος Τριμυθοῦντος Σπυρίδων διέφυγε τὴν

σύλληψη μαζί με λίγους ακόμη προκρίτους, οι οποίοι κατέφυγαν σέ προξενεία ξένων δυνάμεων στήν Λάρνακα. Ἡ μεγάλη σφαγή ἄρχισε τήν 9η Ἰουλίου στήν κεντρική πλατεῖα τῆς παλαιᾶς Λευκωσίας καί ὀλοκληρώθηκε μετά ἀπό πέντε ἡμέρες. Ἡ μαρτυρική Μεγαλόνησος Κύπρος πλήρωσε βαρῦ φόρο αἵματος στόν κοινό ἀγῶνα τοῦ Γένους γιά τήν Ἐλευθερία, ὅπως συγκινητικά ἀφηγεῖται ὁ Κύπριος ποιητής Βασίλης Μιχαηλίδης στό περίφημο ποίημά του "ἡ 9η Ἰουλίου 1821 ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου". Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανός τίμησε τό ράσο του ὡς πραγματικός Ἐθνάρχης. Ἀρνήθηκε τίς προτάσεις φίλων Τούρκων νά τόν φυγαδεύσουν καί μίλησε μέ παρρησία στόν αἰμοβόρο Κιουτσούκ Μεχμέτ.

.....

"Ἡ Ρωμηοσύνη ἐν φυλή συνότζιαιρη (συνομήλικη) τοῦ κόσμου
κανένας δέν εὔρεθηκε γιά νά τήν ἰξιλείψη (ἐξαφανίσει)
κανένας γιατί σιέπει την (τήν προστατεύει) πού τάψη ὁ Θεός μου
ἡ Ρωμηοσύνη ἐν νά χαθῆ ὄντας ὁ κόσμος λείψη!"

.....

Ὁ Κυπριανός καί ὁ διάκονός του Μελέτιος κρεμάσθηκαν στήν πλατεῖα τοῦ Σεραγιοῦ. Οἱ Μητροπολίτες Πάφου Χρῦσανθος, Κιτίου Μελέτιος καί Κυρηνείας Λαυρέντιος ἀποκεφαλίσθηκαν. Στήν συνέχεια ἐθανατώθηκαν οἱ ὑπόλοιποι κληρικοί καί λαϊκοί πρόκριτοι. Τά λείψανα τῶν φονευθέντων κληρικῶν βρίσκονται σήμερα θαμμένα σέ εἰδικό μνημεῖο μπροστά στό Ναό τῆς Φανερωμένης στήν Λευκωσία.

Θά ἦταν παράλειψη ἂν δέν ἀναφερόμασταν καί στήν ἀγωνιστική μορφή τοῦ Κυπρίου Φιλικοῦ Χαραλάμπους Μάλη, ὁ ὁποῖος διετέλεσε γραμματεῦς τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἀνθεμίου καί ἀργότερα δάσκαλος στήν Κωνσταντινούπολη. Ὁ Μάλης κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες γιά νά πείσει τήν Κυβέρνηση τῶν ἐπαναστατημένων Ἑλλήνων νά ἀναλάβει ἐκστρατεία γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς Κύπρου. Μάλιστα τόν Μάρτιο τοῦ 1822 διορίσθηκε Γενικός Γραμματεῦς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνοσκέιας τῆς Κυβερνήσεως αὐτῆς. Τό 1825 πρότεινε στόν Ἀλ. Μαυροκορδάτο νά ὀργανωθεῖ ἐξέγερση τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων καί τῶν Ἀράβων κατοίκων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, στούς ὁποίους διέκρινε ἔντονα ἀντιτουρκικά αἰσθήματα. Τό ἐπιχείρημά του ἦταν ὅτι ἔτσι οἱ ἐπαναστατημένοι Ἕλληνες θά προκαλοῦσαν σοβαρό ἀντιπερισπασμό στίς δυνάμεις τοῦ Τούρκου Σουλτάνου. Ὁ Μαυροκορδάτος ἔστειλε τόν Μάλη μαζί μέ δύο ὀπλαρχηγούς γιά νά συζητήσουν τό θέμα μέ τούς Ὀρθοδόξους ἐκκλησιαστικούς ἡγέτες τοῦ Λιβάνου καί τῆς Συρίας. Τά πορίσματα τῆς ἐπιτόπιας ἔρευνας δέν ἦσαν καθόλου ἐνθαρρυντικά καί τελικά τό σχέδιο ναυάγησε.

Τελειώνοντας θά ήταν ιστορική άδικία αν δέν τονίζαμε καί τήν θυσία πολλῶν ἄλλων Κυπρίων μαχητῶν κατά τόν ἀγῶνα τοῦ 1821 -1828, τῶν ὁποίων τά ὄνόματα δέν εἶναι γνωστά. Μόνο στήν ἄτυχη μάχη τῶν Ἀθηνῶν τό 1827 ἑκατόν τριάντα παιδιά τῆς Κύπρου ἔδωσαν τήν ζωή τους γιά τόν κοινό Ἀγῶνα καί γιά τήν Ἐλευθερία τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τό ἴδιο ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες Κύπριοι καί στούς Βαλκανικούς Πολέμους τό 1912 -13, καί στόν Αὐτονομιακό Ἀγῶνα τῆς Βορείου Ἡπείρου τό 1914 καί στήν ἐπική ἐξόρμηση τοῦ 1940. Τό αἷμα ὄλων αὐτῶν χύθηκε ὑπέρ Ὁρθοδοξίας καί Ἑλληνισμοῦ. Ἀλλά ἡ θυσία τους θά δικαιωθεῖ οὐσιαστικά μόνον ὅταν ὁ Ἑλληνισμός τῆς Κύπρου κατορθώσει νά ζήσει πραγματικά ἐλεύθερος, ἀπηλλαγμένος ἀπό στρατιωτικές κατοχές καί ἀπό ἐπαχθεῖς πολιτικές καί πνευματικές ἐξαρτήσεις.

www.antibaro.com

Προτεινόμενα ἀπό τον κ. Κωνσταντῖνο Χολέβα.

α. Το 1821 & ἡ Κύπρος . Ἄρθρο του Κ. Χολέβα.

http://palio.antibaro.gr/national/xolebas_kypros1821.htm

β. Ἡ συμμετοχή τῆς Κύπρου στους ἐθνικούς αγῶνες.

Ἄρθρο του Π. Παπαπολυβίου.

http://archeia.moec.gov.cy/sm/253/ethnikoi_agones_kyprion.pdf